

V Praze dne 21. srpna 2015

Vážená paní ministryně,

obracím se na Vás kvůli problému provázejícímu společnou část maturitní zkoušky od jejího spuštění ve školním roce 2010/11. Věřím, že se kromě dalších potíží českého školství budete zabývat také odstraněním nedostatků v procedurách zkoušky. Zbytečně poškozují konkrétní maturanty, podkopávají důvěru mladých občanů a širší veřejnosti ve státní instituce a snižují prestiž maturity. **Stát upírá svým občanům možnost samostatně posoudit, zda byly testové úlohy zadány korektně, zda maturitní testy vyhovují uznávaným standardům a zda mají srovnatelnou obtížnost jak navzájem, tak v dnes již pětileté časové řadě. Případně takové posouzení ztěžuje. Veřejnost k tomu nepotřebuje autoritativní stanoviska Cermatu a schvalovacích komisí, nýbrž objektivní informace. Ty jsou zatím nedostupné.**

Proto Vám, veřejně, předkládám dva konstruktivní návrhy. Oba jsou podle mého názoru snadno a rychle proveditelné technicky. Jejich uskutečnění nevyžaduje změnu zákonů a vlastně téměř nic nestojí. Vrcholný politik, který se o ně zasadí, podpoří rozvoj otevřené občanské společnosti. Dá tím najevo svůj jasný politický názor, že **veřejná správa má být co nejkvalitnější službou občanům.**

Především navrhuji **zpřístupnit anonymizovaná zdrojová data**, tedy prvotní údaje o tom, jak jednotliví (anonymní) žáci řešili každou z úloh maturitních testů, případně jak hodnotitelé posoudili přítomnost hodnocených znaků v písemných pracích. **A to současně se zpřístupněním maturitních protokolů.** Podle druhého návrhu by měl Cermat **zveřejňovat současně s klíčem správných řešení rovněž jejich odůvodnění.** Zatím to nedělá, i když autoři úloh jistě dodávají autorská řešení a jejich odůvodnění společně se zadáními. Odůvodňování odpovědí je cestou ke skutečnému porozumění nejen ve výuce. Posun od interního odůvodňování k veřejnému přivede autora úlohy k více pohledům na zadání, k případnému doladění formulací a v důsledku rovněž k preciznímu výběru a řazení argumentů dokazujících, že „správná“ odpověď je skutečně správná a jiná taková neexistuje.

Anonymizace zdrojových dat spočívá v odstranění identifikátorů žáků a v nahrazení identifikátorů škol několika kódy širokých skupin oborů studia. V obou případech se jedná o technicky triviální operace. Jednoduché je rovněž **umístění anonymizovaných zdrojových dat na internet, aby si je kdokoli mohl kdykoli stáhnout a zkoumat podle vlastního uvážení.** Data byla koneckonců pořízena z prostředků státního rozpočtu a představují velmi hodnotný zdroj didaktických informací, k tomuto účelu zřejmě nevyužívaný: veřejnost k nim nemá přístup. Zpřístupnění nebrání ani zákony. Anonymizovaná zdrojová data neobsahují osobní údaje. Nové ustanovení školského zákona, paragraf 183c omezující přístup k některým informacím, se týká jen reakce povinné osoby na žádost podanou podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Daty disponuje MŠMT ČR, neboť je podle § 80 odst. 1 školského zákona správcem výsledků společné části maturitní zkoušky.

Během uplynulých čtyř let došlo v informovanosti o výsledcích společné části maturitní zkoušky k výraznému pokroku. Cermat dnes provozuje informační systém, který se velmi podobá tomu, jak Český statistický úřad informuje o výsledcích voleb. Ovšem se dvěma podstatnými nedostatky: **maturitní systém je naplňován se zpožděním a obsahuje pouze agregovaná data**, tedy například výsledky celých testů. Maturitní test však má složitější strukturu než hlasovací lístek pro volby třeba do Poslanecké sněmovny. Učitele, autory učebnic, pracovníky pedagogického výzkumu a občas i širší veřejnost zajímají rovněž informace na úrovni jednotlivých úloh – nikoli celých testů.

Příkladem, kde chybějící informace způsobují problémy, je úloha 22 o papírové čepici z letošního testu Matematika, na jejíž správné řešení existují v odborné komunitě dva rozdílné názory. Ani odborná veřejnost ovšem neví, jak úlohu řešili žáci. Neví také, proč se vlastně autor úlohy domníval, že jeho řešení je jediné správné. Cermat a validační komise obvykle veřejně nezdůvodňují téměř nic

– jejich **rozhodnutí o kvalitě testových úloh, správných řešeních a způsobilosti testů jsou z velké části nepřezkoumatelná**. Podle judikujícího usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu z 19. 8. 2014 bude v konečné instanci rozhodovat soud, který své rozhodnutí zdůvodnit musí. Než však k tomu případně dojde, vznikají vážné škody, jejichž výčtem jsem svůj dopis začal.

Sporné či jinak nekvalitní úlohy se ovšem v maturitních testech vyskytují opakovaně a i při sebepečlivější kontrole se to bude stávat rovněž v budoucnosti. **Cesta k omezení negativních dopadů chyb, které se nepodaří odhalit včas, nevede přes popírání či bagatelizování nedostatků, přes utajování důležitých informací a úporné hájení nedostatečně podložených stanovisek. Vede přes výrazně vyšší transparentnost všech procedur, jež společnou část maturitní zkoušky provázejí. Proto je třeba zajistit, aby se veřejná diskuse o maturitních úlohách mohla opírat jak o podrobná data získaná během zkoušky, tak o autorská odůvodnění, korigovaná případně validační komisí. A to vzápětí po zpřístupnění maturitních protokolů.**

Vážená paní ministryně, k prověření detailů obou návrhů máte nepochybně lepší možnosti než já. Nejspíš se přitom setkáte s námitkami, že to nejde. Podobně ovšem před pěti lety „nešlo“ umístit na internet znění testů a před čtyřmi „nešlo“ zveřejnit složení validačních komisí. Zcela také selhala tříletá strategie MŠMT ČR v soudních sporech s maturanty: názor Cermatu (a ministerstva školství) na správnost řešení testových úloh bude před soudem i nadále pouze názorem žalované strany. **Ke svým návrhům se proto nad relevantními námitkami rád vrátím a pomůžu hledat průchodné řešení.**

S pozdravem

RNDr. Oldřich Botlík, CSc.